

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей

Із змінами і доповненнями, внесеними
Декретом Кабінету Міністрів України
від 30 квітня 1993 року N 43-93,
Законами України
від 12 лютого 1997 року N 64/97-ВР,
від 18 вересня 1997 року N 533/97-ВР,
від 21 вересня 1999 року N 1082-XIV,
від 17 лютого 2000 року N 1459-III,
від 23 березня 2000 року N 1577-III,
від 21 грудня 2000 року N 2171-III,
від 29 травня 2001 року N 2463-III,
від 20 грудня 2001 року N 2905-III,
від 7 березня 2002 року N 3111-III,
від 16 січня 2003 року N 429-IV,
від 3 квітня 2003 року N 662-IV,
від 27 листопада 2003 року N 1344-IV,
від 19 лютого 2004 року N 1519-IV,
від 15 червня 2004 року N 1763-IV,
від 15 червня 2004 року N 1768-IV,
від 24 червня 2004 року N 1865-IV,
від 3 березня 2005 року N 2459-IV

(З 1 січня 2006 року до цього Закону будуть
внесені зміни згідно із Законом України від 2
червня 2005 року N 2636-IV)

Положенням пункту 6 статті 12 дано офіційне тлумачення
(згідно з Рішенням Конституційного Суду України
від 3 червня 1999 року N 5-рп/99)

(Нарахування страхової суми з державного
обов'язкового страхування
військовослужбовців відповідно до статті 16
цього Закону здійснюється виходячи із рівня

80 гривень згідно із Законом України від 26 грудня 2002 року N 380-IV)

(Нарахування страхової суми з державного обов'язкового страхування військовослужбовців відповідно до статті 16 цього Закону здійснюється виходячи із рівня 85 гривень згідно із Законами України від 27 листопада 2003 року N 1344-IV, від 23.12.2004 року N 2285-IV, від 25 березня 2005 року N 2505-IV)

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей

Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей складається з цього Закону, інших актів законодавства України, а також військових статутів Збройних Сил України.

Стаття 2. Заборона обмежень прав військовослужбовців

Ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України.

Стаття 3. Особи, які належать до військовослужбовців

До військовослужбовців належать: особи офіцерського складу, прапорщики, мічмани, військовослужбовці строкової і надстрокової служби та військової служби за контрактом Збройних Сил України, Державної прикордонної служби України, Служби національної безпеки України, військ цивільної оборони, а також інших військових формувань, що створюються Верховною Радою України, стратегічних сил стримування, які дислокуються на території України, військовослужбовці-жінки, курсанти військових навчальних закладів.

(стаття 3 із змінами, внесеними згідно із
Законами України від 21.12.2000 р. N 2171-III,
від 03.04.2003 р. N 662-IV)

Стаття 4. Особи, на яких поширюється дія цього Закону

Дія цього Закону поширюється на:

військовослужбовців, які проходять службу на території України, і військовослужбовців - громадян України, які виконують військовий обов'язок за межами України;

членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли, пропали безвісти або стали інвалідами при проходженні військової служби;

військовозобов'язаних, призваних на збори, та членів їх сімей.

Розділ II ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття 5. Забезпечення громадянських прав і свобод військовослужбовців

Військовослужбовці - громадяни України, які проходять службу на території України, беруть участь у всеукраїнському і місцевих референдумах, обирають і можуть бути обраними до відповідних місцевих рад та інших виборних державних органів згідно з Конституцією України. На них поширюються положення Закону України "Про вибори Президента Української РСР".

(частина перша статті 5 із змінами, внесеними
згідно із Законом України від 03.03.2005 р. N 2459-IV)

Військовослужбовцям, які балотуються кандидатами у народні депутати, депутати місцевих рад, їх командири (начальники) повинні створювати належні умови для здійснення цього права.

(частина друга статті 5 із змінами, внесеними
згідно із Законом України від 03.03.2005 р. N 2459-IV)

Військовослужбовці, обрані на виборні посади до місцевих рад, на яких вони працюють на постійній основі, прикомандировуються до відповідних місцевих рад із залишенням на військовій службі. Час роботи військовослужбовця на виборній посаді в місцевій раді, на якій він працює на постійній основі, зараховується до вислуги років на військовій службі. Після закінчення строку повноважень у місцевій раді військовослужбовець направляється в розпорядження військового формування, де він проходив службу до обрання, для подальшого проходження служби на попередній посаді, а за її відсутності - на іншій рівноцінній посаді.

(частина третя статті 5 у редакції
Закону України від 03.03.2005 р. N 2459-IV)

Народний депутат України, який є військовослужбовцем, на строк виконання депутатських повноважень прикомандировується до Верховної Ради України із залишенням на строк виконання депутатських повноважень на військовій службі. Після закінчення повноважень народного депутата України він направляється в установленому порядку в розпорядження відповідного військового формування для подальшого проходження служби на попередній або, за його згодою, на іншій, не нижчій ніж попередня, посаді.

(статтю 5 доповнено новою частиною четвертою
згідно із Законом України від 19.02.2004 р. N 1519-IV,
у зв'язку з цим частини четверту - шосту
вважати відповідно частинами п'ятою - сьомою)

Військовослужбовці мають право створювати свої громадські об'єднання відповідно до законодавства України. Військовослужбовці не можуть бути членами будь-яких політичних

партій або організацій чи рухів. Організація військовослужбовцями страйків і участь в їх проведенні не допускається.

Військовослужбовці вправі оскаржити в суд незаконні дії військових посадових осіб і органів військового управління.

Військовослужбовці мають рівне з усіма громадянами України право виїзду за кордон.

Стаття 6. Свобода совісті

Військовослужбовці вправі сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні обряди, відкрито висловлювати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

Ніхто не має права перешкоджати задоволенню військовослужбовцями своїх релігійних потреб.

Особам, релігійні переконання яких перешкоджають проходженню строкової військової служби, надається право на альтернативну службу згідно з Законом України "Про альтернативну (невійськову) службу".

Стаття 7. Недоторканність військовослужбовця

Військовослужбовцю гарантується недоторканність особи. Він не може бути арештований інакше, як на підставі судового рішення або з санкції прокурора чи наказу командира, винесеного відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Стаття 8. Основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби

1. Використання військовослужбовців для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, забороняється та тягне за собою відповідальність згідно із законом. Військовослужбовці можуть залучатися до участі у ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та в інших окремих випадках лише за рішенням Верховної Ради України.

(абзац перший пункту 1 статті 8 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 15.06.2004 р. N 1768-IV)

Час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх загального і безперервного трудового стажу, а також до стажу роботи за спеціальністю.

Військовослужбовцям гарантується свобода наукової, технічної та художньої творчості.

Військовослужбовці не можуть займатися підприємницькою діяльністю.

У разі тимчасового заміщення військовослужбовцем вищестоящої командної посади оплата провадиться у встановленому порядку по заміщуваній посаді.

2. Військовослужбовці, за винятком тих, які проходять строкову службу, не можуть бути звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, крім випадків, коли їх служба припиняється за власним бажанням, у зв'язку із станом здоров'я, закінченням строку або невиконанням умов контракту, систематичним невиконанням вимог військових

статутів, скороченням чисельності або штату військовослужбовців, а також у разі позбавлення волі за вироком суду.

3. За військовослужбовцями строкової служби, які до призову працювали на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності і господарювання, зберігається при звільненні з військової служби право на працевлаштування їх в тримісячний строк на те ж підприємство, в установу чи організацію або їх правонаступники на посаду, не нижчу за ту, яку вони займали до призову на військову службу. Їм надається матеріальна допомога в розмірі місячної заробітної плати за рахунок коштів державного бюджету. Вони користуються за інших рівних умов переважним правом на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці протягом двох років з дня звільнення з військової служби.

Військовослужбовці строкової служби, сім'ї яких втратили годувальника і не мають інших працездатних членів та членів сім'ї з самостійним заробітком, звільняються з військової служби достроково.

4. Забезпечення зайнятості осіб, звільнених з військової служби без права на пенсію, провадиться відповідно до законодавства України про зайнятість населення.

5. Держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням чисельності або штату військовослужбовців, за станом здоров'я, а також військовослужбовців строкової служби, які до призову на службу не встигли працевлаштуватися.

Військовослужбовцям, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється, починаючи з 1 січня 2005 року, протягом останнього року перед звільненням з військової служби проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання та із збереженням забезпечення усіма видами забезпечення в порядку та на умовах, які визначаються Міністерством оборони України, у центрах перепідготовки та працевлаштування всіх форм власності за рахунок службового часу.

(пункт 5 статті 8 доповнено абзацом другим згідно із Законом України від 15.06.2004 р. N 1763-IV)

Стаття 9. Матеріальне забезпечення військовослужбовців

Держава гарантує військовослужбовцям матеріальне та інше забезпечення у розмірах, що стимулюють заінтересованість громадян України у військовій службі.

Військовослужбовці одержують за рахунок держави грошове забезпечення, а також речове майно і продовольчі пайки або за бажанням військовослужбовця грошову компенсацію замість них.

(дію частини другої статті 9 призупинено в частині одержання військовослужбовцями продовольчих пайків або за їх бажанням грошової компенсації)

замість них та замість речового майна (за винятком військовослужбовців Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони та Головного управління внутрішніх військ Міністерства внутрішніх справ України, що використовують цивільний одяг, який зашифровує особу та відомчу належність військовослужбовців) згідно із Законом України від 17.02.2000 р. N 1459-III)

(змінено у зв'язку із внесенням змін до пункту 2 Закону України від 17.02.2000 р. N 1459-III згідно із Законами України від 23.03.2000 р. N 1577-III, від 29.05.2001 р. N 2463-III, від 07.03.2002 р. N 3111-III, від 03.04.2003 р. N 662-IV)

Грошове забезпечення визначається залежно від посади, військового звання, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання, тривалості та умов військової служби.

Порядок і розміри грошового та матеріального забезпечення військовослужбовців та компенсації замість речового майна і продовольчих пайків встановлюються Кабінетом Міністрів України з урахуванням коефіцієнта індексації грошових доходів.

Військовослужбовці та члени їх сімей, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС, користуються всіма пільгами, передбаченими Законом України "Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи".

За офіцерами, прикомандированими для роботи в органах державного управління, на підприємствах, в установах, організаціях і вищих навчальних закладах, зберігаються всі види матеріального забезпечення, гарантії та пільги за рахунок бюджету Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України та інших військових формувань. Перелік посад, що їх можуть займати офіцери, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

(частина шоста статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.12.2000 р. N 2171-III, від 03.04.2003 р. N 662-IV)

Стаття 10. Службовий час і час відпочинку військовослужбовців. Відпустки

1. Для військовослужбовців встановлюється 41-годинний робочий тиждень. Тривалість і розподіл службового часу та часу відпочинку військовослужбовців визначається відповідно до військових статутів та порадників Збройних Сил України.

2. Військові навчання, походи кораблів, бойові стрільби, бойове чергування проводяться у будь-які дні тижня без обмеження загальної тривалості службового часу.

3. Офіцерам, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби, військовослужбовцям-жінкам, які залучаються у зв'язку з службовою необхідністю до виконання обов'язків військової служби у вихідні, святкові і неробочі дні, надається інший день відпочинку. Військовослужбовцям строкової служби при виконанні обов'язків військової служби в зазначені дні час відпочинку встановлюється відповідним командиром (начальником).

Наряди та чергування військовослужбовців проводяться відповідно до військових статутів та порадниками Збройних Сил України.

4. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової служби, надаються чергові щорічні відпустки із збереженням матеріального забезпечення. Тривалість такої відпустки для військовослужбовців, які мають вислугу до 10 календарних років, - 30 діб, від 10 до 20 років - 35, від 20 до 25 років - 40, 25 і більше календарних років - 45 діб без врахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Військовослужбовцям за особливий характер служби, а також зайнятим на роботах з шкідливими умовами праці надаються щорічні додаткові відпустки із збереженням матеріального забезпечення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям можуть надаватись за рішенням командира (начальника) додаткові відпустки із збереженням матеріального забезпечення за сімейними обставинами, у зв'язку з навчанням у навчальних закладах та з інших поважних причин.

Військовослужбовцям строкової служби за весь період військової служби надаються відпустки тривалістю: солдатам і матросам - 20 діб, сержантам і старшинам - 25 діб без врахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад.

Військовослужбовцям-інвалідам, а також учасникам бойових дій та прирівняним до них особам щорічні відпустки надаються без урахування вислуги років строком на 45 діб у зручний для них час.

Стаття 11. Охорона здоров'я

1. Військовослужбовцям створюються необхідні санітарно-гігієнічні та побутові умови з урахуванням специфіки служби та екологічної обстановки. Вони забезпечуються безплатною кваліфікованою медичною допомогою у військово-медичних закладах. При відсутності за місцем служби військово-медичних закладів, а також у невідкладних випадках медична допомога військовослужбовцям надається у лікувально-профілактичних закладах Міністерства охорони здоров'я України за рахунок Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби національної безпеки України, Державної прикордонної служби України та інших військових формувань.

(абзац перший пункту 1 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.12.2000 р. N 2171-III, від 03.04.2003 р. N 662-IV)

Військовослужбовцям, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, медична допомога надається відповідно до законодавства України.

2. Медична допомога членам сімей військовослужбовців надається на загальних підставах. У разі неможливості надання допомоги у лікувально-профілактичних закладах Міністерства охорони здоров'я України медична допомога їм надається у відповідних військово-медичних закладах.

3. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей мають право на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань. Таким же правом користуються члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби. До таких членів сімей належать: батьки, дружина (чоловік), неповнолітні діти, а також діти - інваліди з дитинства (незалежно від їх віку).

(абзац перший пункту 3 статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.12.2000 р. N 2171-III, від 03.04.2003 р. N 662-IV, у редакції Закону України від 15.06.2004 р. N 1768-IV)

Військовослужбовцям, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, а також при особливому характері їх служби, військовослужбовцям, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, та учасникам бойових дій і прирівненим до них особам путівки для санаторно-курортного лікування надаються в першу чергу.

Військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, а також учасники бойових дій прирівнюються у правах до інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни.

4. Військовослужбовці строкової служби, курсанти військових навчальних закладів, військовослужбовці-жінки при наявності медичних показань забезпечуються безплатним санаторно-курортним лікуванням.

5. Військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавчими актами України з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються на батьків з числа військовослужбовців, які виховують дітей без матері (у разі її смерті, позбавлення батьківських прав, на час перебування у лікувальному закладі та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей).

Стаття 12. Забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями

1. Держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями на підставах, у порядку і відповідно до вимог, встановлених Житловим кодексом Української РСР та іншими нормативно-правовими актами.

Військовослужбовці строкової військової служби розміщуються в казармах (на кораблях) згідно із Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України. За ними зберігаються жилі

приміщення, які вони займали до призову на строкову військову службу. Вони не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей, які проживають разом з ними, забезпечуються службовими жилими приміщеннями, що повинні відповідати вимогам житлового законодавства.

Військовослужбовцям, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та членам їх сімей надаються жилі приміщення для постійного проживання. Такі жилі приміщення надаються їм один раз протягом усього часу проходження військової служби.

У разі відсутності службового жилого приміщення військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і не перебувають у шлюбі, розміщуються безплатно в спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини, а сімейні - у сімейних гуртожитках. Житлово-побутові умови в таких казармах повинні відповідати вимогам, які пред'являються до гуртожитків, що призначені для проживання одиноких громадян. Для інших військовослужбовців військова частина зобов'язана орендувати житло для забезпечення ним військовослужбовця та членів його сім'ї або за бажанням військовослужбовця виплачувати йому грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення.

Курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які мають сім'ї, надається жила площа в сімейних гуртожитках. У разі відсутності таких гуртожитків їм виплачується за місцем проходження військової служби грошова компенсація за піднайом (найом) жилого приміщення.

Порядок забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями, а також розмір і порядок виплати військовослужбовцям грошової компенсації за піднайом (найом) ними жилих приміщень визначаються Кабінетом Міністрів України.

2. За військовослужбовцями, які вступили на військову службу за контрактом, зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на військову службу. Вони не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, за попереднім місцем проживання.

3. Особам, звільненим з військової служби і визнаним інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків військової служби, або захворювання, одержаного під час проходження військової служби, жилі приміщення в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку, надаються позачергово за рахунок військових формувань або органів виконавчої влади, в яких вони перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

У позачерговому порядку в разі потреби поліпшення житлових умов надаються жилі приміщення сім'ям військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, за місцем їх перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

4. За військовослужбовцями, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, у разі їх направлення для проходження військової служби за межі України або переведення на службу до місцевості, що зазнала інтенсивного радіоактивного забруднення внаслідок

Чорнобильської катастрофи, бронюється жила площа, яку займали вони та члени їх сімей, на весь час їх перебування за межами України чи в зазначеній місцевості.

5. Військовослужбовцям, а також звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична, тепла енергія та інші послуги) в жилих будинках усіх форм власності в межах встановлених норм, передбачених законодавством.

Особам, звільненим з військової служби, які стали інвалідами під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за встановлення і користування квартирним телефоном.

6. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі не менше 17 років та потребують поліпшення житлових умов, мають право на одержання земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку.

Органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати земельні ділянки та в межах визначених законом повноважень допомогу в будівництві військовослужбовцям, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, а також звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час проходження військової служби, якщо вони виявили бажання побудувати приватні жилі будинки.

7. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше та потребують поліпшення житлових умов, мають право на одержання кредитів на індивідуальне житлове будівництво або придбання приватного жилого будинку (квартири) на строк до 20 років з погашенням загальної суми та відсоткових ставок за кредитами за рахунок коштів, призначених у державному бюджеті на утримання Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань. Зазначений кредит надається військовослужбовцю тільки один раз протягом усього часу проходження ним військової служби.

Порядок та умови надання військовослужбовцям кредитів на індивідуальне житлове будівництво або придбання приватного жилого будинку (квартири) визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, у разі звільнення з військової служби за станом здоров'я, віком, у зв'язку із скороченням штатів, а також звільнені з військової служби особи, які стали інвалідами I чи II групи, члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, мають право на безплатне одержання у приватну власність жилого приміщення, яке вони займають у будинках державного житлового фонду.

9. Військовослужбовці, що перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, при звільненні з військової служби в запас або у відставку за віком, станом здоров'я, а також у зв'язку із скороченням штатів або проведенням інших організаційних

заходів, у разі неможливості використання на військовій службі залишаються на цьому обліку у військовій частині до одержання житла з державного житлового фонду, а в разі її розформування - у військових комісаріатах і квартирно-експлуатаційних частинах районів та користуються правом позачергового одержання житла.

У разі смерті особи, звільненої з військової служби в запас або у відставку на підставах, зазначених у абзаці першому цієї частини, яка відповідно до законодавства мала право на першочергове (позачергове) одержання житла, її сім'я зберігає право на одержання житла в тому самому порядку.

(стаття 12 із змінами, внесеними згідно із
Законом України від 18.09.97 р. N 533/97-ВР,
Рішенням Конституційного
Суду України від 03.06.99 р. N 5-рп/99,
у редакції Закону
України від 24.06.2004 р. N 1865-IV)

Стаття 13. Забезпечення права на освіту

Військовослужбовці можуть навчатися у військових навчальних закладах. Їм, крім військовослужбовців строкової служби, дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби для поглиблення професійних знань та загальнокультурної підготовки.

Військовослужбовці строкової служби можуть вступати до військових навчальних закладів.

Особи, які були призвані на строкову військову службу в період навчання, при звільненні з військової служби зараховуються для продовження навчання до того ж навчального закладу, де вони навчалися до призову на службу.

Стаття 14. Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей щодо проїзду, перевезення багажу, поштових відправлень, а також оподаткування

1. Військовослужбовцям та членам їх сімей забезпечується безплатний проїзд у відпустку, а також безплатний проїзд і перевезення багажу залізничним, повітряним, водним і автомобільним транспортом при переїзді на нове місце служби і виплачується грошова допомога у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

(дію абзацу першого частини першої статті 14 призупинено в частині забезпечення військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) та членам їх сімей безоплатного проїзду у відпустку згідно із Законом України від 17.02.2000 р. N 1459-III)

При виконанні службових обов'язків, пов'язаних з відрядженням в інші населені пункти, військовослужбовцям оплачуються витрати по відрядженню у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Військовослужбовці строкової служби користуються правом безплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі) та автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів.

Військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, а також батьки військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження служби, користуються правом на безплатний проїзд всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі) в межах адміністративного району за місцем проживання, залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів. Вони мають право на 50-відсоткову знижку при користуванні міжміським, залізничним, повітряним, водним та автомобільним транспортом.

3. Військовослужбовці, а також батьки військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження служби, звільняються від сплати прибуткового податку з усіх одержуваних ними доходів.

(дію пункту 3 статті 14 зупинено згідно з Декретом Кабінету Міністрів України від 30.04.93 р. N 43-93)

4. Військовослужбовці строкової служби мають право безплатно відправляти й одержувати листи. Безплатними поштовими посилками відправляється особистий одяг громадян, призваних на строкову військову службу.

Стаття 15. Пенсійне забезпечення і допомога

1. Пенсійне забезпечення військовослужбовців після звільнення їх з військової служби провадиться відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ".

2. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової служби, при звільненні з військової служби за вислугою строку служби, віком, станом здоров'я, у зв'язку зі скороченням штатів або з організаційними заходами в разі неможливості використання на службі виплачується грошова допомога у розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби.

Військовослужбовцям, звільненим з військової служби за власним бажанням, через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, виплачується грошова допомога у розмірі 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби.

Військовослужбовцям, звільненим з військової служби за службовою невідповідністю, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, грошова допомога, передбачена цим пунктом, не виплачується.

3. Військовослужбовцям виплачуються грошова допомога на оздоровлення та державні допомоги сім'ям з дітьми в порядку і розмірах, що визначаються законодавством України.

4. Військові формування, військовослужбовці яких загинули чи померли в період проходження військової служби, подають їх сім'ям і батькам допомогу в проведенні

похорону і компенсують матеріальні витрати на ритуальні послуги та на спорудження пам'ятників у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Батькам та неповнолітнім дітям, а також дітям - інвалідам з дитинства (незалежно від їх віку) військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження військової служби, державою виплачується одноразова грошова компенсація в розмірі суми державного страхування військовослужбовців з урахуванням коефіцієнта індексації грошових доходів.

(абзац другий пункту 4 статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 21.09.99 р. N 1082-XIV)

(стаття 15 в редакції Закону України від 12.02.97 р. N 64/97-ВР)

Стаття 16. Державне обов'язкове особисте страхування

Військовослужбовці, а також військовозобов'язані, призвані на збори, підлягають державному обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі або смерті в розмірі 100-кратного мінімального прожиткового рівня населення України на час загибелі або смерті, а також в разі поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаних у період проходження служби (зборів), у розмірі, залежному від ступеня втрати працездатності, що визначається у відсотковому відношенні від загальної суми страхування на випадок загибелі або смерті.

Умови страхування і порядок виплат страхових сум військовослужбовцям і військовозобов'язаним, призваним на збори, та членам їх сімей встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 17. Відшкодування заподіяної шкоди

Відшкодування військовослужбовцям заподіяної моральної і матеріальної шкоди провадиться у встановленому законодавством порядку.

Стаття 18. Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців

1. Члени сімей військовослужбовців строкової служби мають переважне право при прийнятті на роботу і на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників, а також на першочергове направлення для професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки з відривом від виробництва та виплату на період навчання середньої заробітної плати.

2. Дружинам (чоловікам) військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, виплачується за місцем роботи грошова допомога в розмірі середнього місячного заробітку при розірванні ними трудового договору у зв'язку з переведенням чоловіка (дружини) на службу в іншу місцевість. При тимчасовій втраті працездатності листки непрацездатності оплачуються дружинам (чоловікам) військовослужбовців у розмірі 100 відсотків посадового окладу незалежно від страхового стажу.

(дію другого речення частини другої статті 18 зупинено на 2002 рік згідно із Законом України від 20.12.2001 р. N 2905-III)

(частина друга статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 16.01.2003 р. N 429-IV)

(дію другого речення частини другої статті 18 зупинено на 2004 рік згідно із Законом України від 27.11.2003 р. N 1344-IV)

3. Дружинам (чоловікам) військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, до загального стажу роботи, необхідного для призначення пенсії за віком, зараховується період проживання разом з чоловіком (дружиною) в місцевостях, де не було можливості працевлаштування за спеціальністю, але не більше 10 років.

4. Дружинам (чоловікам) військовослужбовців за їх бажанням щорічна відпустка надається одночасно з відпусткою чоловіка (дружини).

5. Місцеві ради:

(абзац перший частини п'ятої статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 03.03.2005 р. N 2459-IV)

працевлаштовують у першочерговому порядку дружин військовослужбовців строкової служби у разі їх звільнення при скороченні чисельності або штату працівників, при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні підприємства, установи, організації;

надають позачергово місця дітям військовослужбовців та дітям військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження служби, у дитячих закладах за місцем проживання;

забезпечують відселення із закритих та віддалених від населених пунктів військових гарнізонів військовослужбовців, звільнених в запас або у відставку.

6. Вдова (вдівець) загиблого або померлого військовослужбовця, а також дружина (чоловік) військовослужбовця, який пропав безвісти під час проходження служби, в разі, якщо вона (він) не взяла (не взяв) інший шлюб, та її (його) неповнолітні діти мають право на пільги, передбачені цим Законом.

7. Кабінетом Міністрів України, місцевими радами, підприємствами, установами, організаціями можуть встановлюватися й інші пільги та гарантії соціального захисту сімей військовослужбовців.

(частина сьома статті 18 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 03.03.2005 р. N 2459-IV)

Розділ III

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЗА ПОРУШЕННЯ ЦЬОГО ЗАКОНУ

Стаття 19. Відповідальність посадових осіб

Посадові особи, винні в порушенні законодавства про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей, несуть відповідальність згідно з законодавством України.

Президент України

Л. КРАВЧУК

м. Київ
20 грудня 1991 року
№ 2011-ХІІ